

ПАРТИКУЛЯРНЕ ПРАВО УГКЦ

о. Олег Каськів

Івано-Франківська теологічна академія

Нагороди в Українській Греко-Католицькій Церкві*

Папа Іван Павло II у Апостольській конституції «*Священні канони*», виданій 18 жовтня 1990 року з нагоди проголошення Кодексу Канонів Східних Церков, сказав наступне:

«...слід виразно підкреслити, що нинішній Кодекс передає партикулярному праву окремих Церков свого права все те, що не вважається обов'язковим для загального добра всіх східних Церков. Тому в цих справах, згідно з Нашим задумом, ті, що мають законодавчу владу в окремих Церквах свого права, повинні якнайскоріше подбати про спеціальні норми, враховуючи традиції власного обряду та приписи II Ватиканського собору¹.

Синод Української Греко-Католицької Церкви, йдучи за цим папським наказом, практично протягом останніх чотирьох років працював над Партикулярним Правом. Після тривалої праці над проектом, заслухавши думки каноністів, єпископи на Синоді, який відбувся в м. Бучач 2000 року, потвердили проект Партикулярного Права Української Греко-Католицької Церкви, надавши право Верховному Архієпископу, як главі Церкви, проголосити Партикулярне Право².

Беручи під увагу як Апостольську конституцію «*Священні канони*», так і канон 194 Кодексу Канонів Східних Церков, який каже: «*Єпархіальний Єпископ може надавати сани підлеглим йому священнослужителям, за винятком усіх інших, однак згідно з приписами партикулярного права власної Церкви свого права*», Бучацький Синод Української Греко-Католицької Церкви 2000 року встановив Синодальну Комісію, завданням якої є розробити правильник щодо одягу, відзнак та титулів в Українській Греко-Католицькій Церкві, щоб в такий спосіб була одноманітність у всіх єпархіях як в Україні, так і у діаспорі³.

Якщо проаналізувати історію Церкви в Україні щодо нагороджування наших священників відзнаками та титулами, то як історія, так і історики подають нам досить скупі відомості щодо даної проблематики⁴.

* Передрук з часопису «*Alma-Mater*», Українська Папська Колегія Св. Йосафата, Рим, 2000 р., № 63, с. 56-59.

Проте маємо деякі відомості із Львівського Синоду 1891 року, де говориться про різні почесні права капітульних крилошан та що вони мають привілей вживати «хреста із цісарською короною»⁵.

Блаженніший Йосиф Сліпий, прибувши із сибірських тюрем до Рима в 1963 році, вже тоді бачив дану проблематику щодо нагород в Українській Греко-Католицькій Церкві. В 1979 році видає правильник, у якому чітко упорядковує, як мають надаватися і хто може надавати відзнаки нашому духовенству.

Нижче зацитую цей документ, який був виданий 14 жовтня 1979 року у «Благовіснику».

За загальним правом східних католицьких та інших церков, пише Блаженніший Йосиф Сліпий, місцевий єпископ може надати сан протоієрея. Згідно із цим документом, всі інші гідності належить виключно просити Главу Української Греко-Католицької Церкви.

I. Сан чи гідність архімандрита

Цей сан надає Патріярх-Верховний Архієпископ заслуженому пресвітерові нежонатому чи повдовілому на прохання його єпископа або із власної волі, заслухавши попередньо єпископа. Гідність архімандрита дає Патріярх-Верховний Архієпископ або уповноважений єпископ під час Божественної Літургії згідно з обрядом, передбаченим Архієрартиконом.

Архімандритові належить право на підставі грамоти на «митрофорного і петеріссофорного архімандрита» вживати мітру без хреста, нагрудний хрест, жезл, набедренник, ручний хрест. Він може також в часі богослужб вживати камилавку, накриту чорним клобуком, або темно-фіолетову камилавку чи такий самий ковпак та мантію із крижальями, але без «струй».

За надзвичайні заслуги Патріярх-Верховний Архієпископ може додатково дозволити архімандритові носити мітру із хрестом, благословляти народ трикирієм і дикирієм за відсутності єпископа, уділяти свячення читця і піддиякона за згодою його єпископа або монашого настоятеля.

II. Митрофорний протопресвітер

Священик, який отримав грамоту на «митрофорного і петеріссофорного протопресвітера», є нежонатий або повдовілий пресвітер, якого Патріярх-Верховний Архієпископ чи відпоручений ним єпископ поставив у цей сан згідно з обрядом, передбаченим Архієрартиконом.

Митрофорний протопресвітер має право вживати мітри без хреста, жезл, нагрудний хрест, набедренник, камилавку з чорним клобуком чи такий самий ковпак.

III. Митрофорний протоієрей

Священик, який отримав грамоту на «митрофорного протоієрея», є нежонатий, повдовілий чи одружений священик, якого Патріярх чи відпоручений ним єпископ поставив у цей сан згідно з обрядом, передбаченим в Архієрартиконі.

Митрофорний протоієрей має право вживати мітри без хреста, нагрудний хрест, ручний хрест, набедреник.

IV. Крилошанин

Священик, якого іменовано крилошанином, не стає тим самим членом архієпархіального чи єпархіального крилоса або капітули, хіба це окремо сказано, але, за звичаєм Галицького митрополичого престолу, зараховується у постійну раду Патріярха.

Крилошанинові належить право носити нагрудний хрест, прикрашений каменем, набедреник та в часі богослужб може наложити темно-фіолетову камилавку чи ковпак, коли єпископи носять мітру, а якщо він нежонатий або повдовілий священик, то може носити також камилавку із чорним клобуком.

V. Протоієрей

Пресвітер, якого поставлено в цей чин Патріярхом чи ним уповноваженим єпископом, має право носити звичайний золотий нагрудний хрест, набедреник та може накрити голову в часі богослужб, як сказано у випадку крилошанина.

VI. Архідиякон і протодиякон

Постійного диякона може Патріярх або місцевий єпископ відзначити чином архідиякона, якщо він нежонатий або повдовілий, чи чином протодиякона, якщо він одружений.

Архідиякон і протодиякон можуть носити пояс, в часі богослужб накрити голову чорною камилавкою або ковпаком.

Як серед вірних, так і серед духовенства постає питання, як звертатися до священика, який має титул протопресвітера чи протоігумена, чи хто має між ними першенство у богослужіннях. Дану проблематику вирішує «Перший Провінційний Синод Вінніпезької митрополії», який відбувся з 26 по 28 червня 1962 року. У главі про Духовенство, стаття 2.1, подається наступне право першенства між духовенством (в соборних богослужіннях, процесіях, походах):

1. Першим перед іншим духовенством є той, хто має над ним владу або вищу від нього церковну гідність.

2. Єпархіальне духовенство має право першенства перед чернечим духовенством.

Даний Провінційний Синод говорить про звертання до духовенства, а саме до: Протосинкела, Синкела, Канцлера та протопресвітера — Всечесніший.

Вищого настоятеля (Протоігумена), який винятний з-під влади єпархіального єпископа, — Високопреподобний.

Місцевих настоятелів і еромонахів — Преподобний.

Священиків, які мають академічний ступінь докторату, — Всесвітліший.

Думаю, що ці матеріали будуть одним із небагатьох джерел, які мають увійти до Правильника для Української Греко-Католицької Церкви, враховуючи також

й інші титули, які є присутні у нашій Церкві, звертаючи увагу як на звичаї, які існували та існують, так і на обставини часу і місця, в якому будуть вживатися дані нагороди.

¹ Див. *Кодекс Канонів Східних Церков*. – Рим: в-во оо.Василіян, 1993. – С. 12.

² Див. *Постанови єпископів Української Греко-Католицької Церкви із 16 по 21 липня 2000 року, Церква і життя*. – № 28 (1535) від 31.07.2000 по 06.08.2000. – п. 3.

³ Див. *Постанови єпископів Української Греко-Католицької Церкви із 16 по 21 липня 2000 року, Церква і життя*. – № 28 (1535) від 31.07.2000 по 06.08.2000. – п. 1.

⁴ Див. Каськів О. *Історично-юридичний розвиток Партикулярного Права Української Греко-Католицької Церкви у світлі Кодексу Канонів Східних Церков*. – Рим, 2000. – С. 47.

⁵ Див. Каськів О. *Історично-юридичний розвиток Партикулярного Права Української Греко-Католицької Церкви у світлі Кодексу Канонів Східних Церков*. – Рим, 2000. – С. 48.

Список використаних джерел

1. Благовісник, 1979.
2. Кодекс Канонів Східних Церков. – Рим: в-во оо.Василіян, 1993.
3. Постанови єпископів Української Греко-Католицької Церкви із 16 по 21 липня 2000 року // *Церква і життя*. – № 28 (1535)
4. Каськів О. *Історично-юридичний розвиток Партикулярного Права Української Греко-Католицької Церкви у світлі Кодексу Канонів Східних Церков*. – Рим, 2000.

Рукопис наукової статті надійшов до редакції «Доброго Пастира» 07.09.2010 р.